

DEKLARACIJA O PRAVIMA SEKSUALNIH RADNIKA/CA U EVROPI

Ovu deklaraciju je sačinilo i podržalo 120 seksualnih radnika/ca i 80 njihovih saveznika iz 30 zemalja na Evropskoj konferenciji o seksualnom radu, ljudskim pravima, radu i migraciji održanoj od 15. do 17. oktobra 2005. godine u Briselu, u Belgiji

Zašto nam je potrebna deklaracija prava seksualnih radnika/ca u Evropi?

Širom Evrope primenjuje se čitav niz različitih pristupa u odgovor na industriju seksa i na žene, muškarce i transeksualce koji se bave tim poslom - uključujući tu i seksualne radnike migrante; ti odgovori idu od prihvatanja seksualnog rada kao stvarnog rada i uvođenja radničkih prava za seksualne radnike, do kriminalizacije širokog spektra aktivnosti u vezi sa seksualnim radom, što povremeno dovodi i do kriminalizacije samog statusa seksualnog radnika, odnosno radnica, njihovih partnera ili njihovih klijenata.

Tokom proteklih godina doneto je mnoštvo zakonskih mera koje ograničavaju osnovna prava i slobode seksualnih radnika na lokalnom, nacionalnom i međunarodnom nivou, a sve se te mere predstavljaju kao nešto što se primenjuje u interesu borbe protiv organizovanog kriminala i za dobrobit javnog zdravlja. Međutim, mnoge od tih mera primenjuju se protiv politike i načela koje savetuju UNAIDS i Svetska zdravstvena organizacija ističući da represivno zakonodavstvo kojim se ograničavaju prava seksualnih radnica u suštini podriva politiku javnog zdravlja time što industriju seksa tera u ilegalu dok, na primer, posedovanje kondoma, koje je od ključnog značaja za bezbedan seks, tretira kao dokaz krivičnog dela. Pored toga, takve mere su u protivrečnosti sa rezolucijom Evropskog parlamenta o nasilju nad ženama¹ kojom se zahteva dekriminalizacija prostitucije, davanje garancija da će prostitutke uživati sva prava koja uživaju i ostali građani, uz zaštitu nezavisnosti, zdravlja i bezbednosti prostitutki. Štaviše, mnoge pomenute mere predstavljaju kršenje obaveza koje su države preuzele na osnovu međunarodnih propisa o ljudskim pravima i na osnovu kojih su dužne da poštuju, unapređuju i štite ljudska prava svih ljudi na svojoj teritoriji, bez ikakve diskriminacije, uključujući tu pravo na privatnost, na porodični život, na zakonit odlazak iz zemlje i povratak u nju, na slobodu od mučenja, nečovečnih i ponižavajućih postupaka i slobodu od proizvoljnog lišavanja slobode, pravo na slobodu izražavanja, informisanja, udruživanja i kretanja.

Uprkos činjenici da svi dokazi pokazuju kako radnici-migranti u svim sektorima bivaju suočeni sa sve višim nivoom zlostavljanja i eksploatacije, i to potpuno nekažnjeno, evropski odgovori na povećanje migracija mahom su usredsređeni na restriktivno zakonodavstvo; pritom se veoma malo pažnje posvećuje zaštiti prava i sloboda migranata. Danas su Bosna i Turska jedine evropske zemlje koje su ratifikovale Međunarodnu konvenciju UN o zaštiti prava svih radnika migranata i članova njihovih porodica, koja je stupila na snagu 1. jula 2003. godine.

Različiti projekti u vezi sa seksualnim radom i razne organizacije seksualnih radnika/ca u Evropi prikupile su mnoštvo pisanih i usmenih dokaza o diskriminatornom zakonodavstvu i diskriminatornim vidovima ponašanja koji se ne mogu opravdati pozivanjem na zaštitu javnog zdravlja, niti borbu protiv organizovanog kriminala; time se ograničavaju osnovna prava i slobode seksualnih radnika na lokalnom, nacionalnom i međunarodnom nivou. Ta praksa je posebno karakteristična za oblast zdravstvene zaštite i socijalnog staranja, stanodavstva, zapošljavanja, obrazovanja, oblast upravnog prava i područje krivičnog prava. Nije u svim zemljama istovetna situacija, međutim, činjenica je da u Evropi ne postoji ni jedna jedina zemlja - uključujući tu i one u kojima je industrija seksa zakonom regulisana - u kojima seksualne radnice nisu ukazale na diskriminaciju i kršenja svojih ljudskih prava.

U Austriji su seksualne radnice podvrgnute obaveznoj kontroli seksualnog zdravlja, ali ta

obaveza ne važi za ostale seksualno aktivne građane, čime se stvara slika o seksualnim radnicima kao "nečistim bićima" i krši se načelo nediskriminacije.

U Finskoj je nezakonito da seksualne radnice/radnici rade jedni sa drugima zarad sopstvene zaštite, a ukoliko se na to ipak odluče pretili im krivično gonjenje zbog toga što, navodno, "podvođe" jedna drugu; to predstavlja kršenje njihovog prava na mirno okupljanje i udruživanje i ostvarivanje povoljnih radnih uslova.

U Francuskoj dete seksualne radnice kada postane punoletno može biti krivično gonjeno zbog toga što "živi od zarade ostvarene kroz seksualni rad", čime se krši pravo seksualnih radnica na poštovanje privatnog i porodičnog života i na slobodu od proizvoljnog kršenja tog prava.

U Grčkoj, gde je seksualni rad legalan, a seksualne radnice registrovane, seksualna radnica ipak ne može stupiti u brak. Ako to i učini nije joj više dozvoljeno da legalno nastavi da se bavi svojim poslom i po stupanju u brak automatski gubi dozvolu za rad. Prema tome, seksualne radnice su primorane da biraju između uživanja prava na stupanje u brak i stvaranja porodice i prava na obezbeđivanje vlastite egzistencije kroz rad, odnosno, bavljenje svojom profesijom. Niko ne bi smeo da bude primoran na takav izbor.

U Italiji policija nekažnjeno konfiskuje i baca ili spaljuje imovinu seksualnih radnica/ka, čime krši njihovo pravo na privatnu svojinu i obavezu države da efikasno zaštiti pravo na privatnu imovinu, kao i da pruži jednaku zaštitu svim građanima pred zakonom i da ih zaštiti od diskriminacije.

U Holandiji, gde je seksualni rad prihvaćen kao zakonit vid delatnosti, seksualni radnici-migranti, kao *jedina* takva kategorija zaposlenih, isključeni su iz procesa dobijanja legalnih radnih dozvola, čime je prekršeno pravo na nediskriminaciju koje važi za sve ostale migrante; oni, naime, kada se steknu uslovi propisani zakonom o radnicima-migrantima mogu da dobiju legalnu dozvolu za rad.

U Portugaliji (a i u mnogim drugim zemljama) seksualne radnice gube pravo starateljstva nad decom bilo merama socijalnih službi bilo u procesima koji se vode pred porodičnim sudovima samo zbog profesije koju obavljaju, a ne na temelju nekih konkretnih dokaza o tome da nisu u stanju da obavljaju roditeljske dužnosti; to predstavlja kršenje njihovog prava na porodični život i na jednakost pred zakonom.

U Rumuniji, gde je seksualni rad ilegalan, vlada je zabranila svojim građanima da se bave tom profesijom. Usled pritiska rumunskih vlasti austrijska vlada je ukinula dozvole rumunskim seksualnim radnicama i ženama koje su u Austriji radile potpuno *legalno*, tako da one mogu sada da budu izložene sudskom gonjenju po povratku u zemlju; na taj način je prekršeno njihovo pravo na zapošljavanje u drugoj zemlji.

U Rusiji policija pretila seksualnim radnicama da će biti prodate kao roblje i primorava ih na seks bez ikakve novčane naknade, što predstavlja kršenje obaveze države da obezbedi efikasan pravni lek i pravnu zaštitu prava seksualnih radnica na ličnu i imovinsku bezbednost i jednakost pred zakonom.

U Slovačkoj zdravstveni radnici nekažnjeno odbijaju pružanje zdravstvenih usluga seksualnim radnicama i upućuju ružne i diskriminatorne opaske onim seksualnim radnicama koje su u drugom stanju, dovodeći u pitanje njihovu pogodnost za roditeljsku ulogu; na taj se način krši njihovo pravo na državnu zaštitu u skladu sa najvišim mogućim standardima fizičkog i mentalnog zdravlja i na osnivanje porodice.

U Španiji seksualne radnice koje rade u bordelima vlasnici tih javnih kuća primoravaju da odlaze na lekarske preglede i da ih još pritom i skupo plaćaju. Rezultati tom prilikom obavljenih zdravstvenih pretraga ne tretiraju se u diskreciji, što bi inače morao da bude slučaj; država, dakle, ne pruža efikasnu zaštitu njihovog prava na privatnost, zdravstvenu zaštitu i dopušta kršenje lekarskog kodeksa.

U Švedskoj su političari i državni funkcioneri zapretili da će se povući iz javne debate ukoliko seksualne radnice i same budu učestvovala u toj debati, što predstavlja kršenje prava seksualnih radnica na slobodu izražavanja i mišljenja.

U Velikoj Britaniji, gde je seksualni rad na ulici kriminalizovan, koriste se dekreti o antisocijalnom ponašanju kako bi se ograničila sloboda kretanja, a u nekim gradovima čak se postavljaju posteri na kojima se objavljuju slike seksualnih radnica sa njihovim imenima, što je kršenje prava na privatnost i učešće u javnom životu; samim tim, seksualne radnice su podvrgnute diskriminaciji i nasilju.

Sa stanovišta međunarodnog prava, "svi su ljudi jednaki pred zakonom i imaju pravo na jednaku pravnu zaštitu" - to je osnovno ljudsko pravo. Međutim, opravdano se može sumnjati u to da seksualne radnice u Evropi u praksi imaju jednak pristup zaštiti zakona. Za seksualne radnice i radnike u Evropi postoje mnogobrojni razlozi zbog kojih one ili oni moraju da izbegavaju korišćenje pravosudnog sistema kako bi se suprotstavili diskriminaciji, nasilju i drugim zloupotrebama.

Istorijat Deklaracije

Proces koji je na kraju doveo do ove Deklaracije inicirala je holandska Grupa za inicijativu u pogledu seksualnog rada (SIGN), mreža koja obuhvata seksualne radnike i radnice u Holandiji i sve one koji su aktivisti u borbi za prava seksualnih radnika. Osnivanje SIGN predstavljalo je prvi korak ka stvaranju jedne šire baze pojedinaca iz čitave Evrope zainteresovanih za organizovanje konferencije i zalaganje za prava seksualnih radnica u Evropi. U junu 2003. godine SIGN je pozvao na učešće organizacije seksualnih radnika i same seksualne radnice iz cele Evrope; svi su oni pozvani da se pridruže kako bi zajednički planirali konferenciju. U januaru 2004. godine osnovan je Međunarodni organizacioni komitet u čiji je sastav ušlo 15 pojedinaca; većinu su činile

sadašnje ili bivše seksualne radnice, uključujući tu i migrante iz nekoliko evropskih zemalja. U Organizacionom komitetu nisu zastupljeni predstavnici svih zemalja ili grupa u Evropi, ali on uživa podršku velikog broja seksualnih radnica/ka, boraca za njihova prava i organizacija koje širom Evrope i van njenih granica rade i saraduju sa seksualnim radnicima. Organizacioni komitet je doneo odluku da Deklaracija o pravima seksualnih radnica u Evropi treba da predstavlja okvir za organizovanje konferencije; odlučeno je takođe da će se Organizacioni komitet sastajati stalno kako bi se uzdigao nivo svesti o ljudskim pravima seksualnih radnika i kako bi se obezbedili okviri unutar kojih treba razmatrati i osporavati podrivanje prava seksualnih radnika i kršenje tih prava.

Organizacioni komitet je oformio i jedno telo sa statusom pravnog lica - Međunarodni komitet za prava seksualnih radnika u Evropi (ICRSE) kako bi, s jedne strane, koordinisao održavanje konferencije i kako bi, s druge strane, poslužio kao osnova za buduće inicijative. Mada je izrada Deklaracije u početku definisana kao neposredni zadatak, Međunarodni komitet za prava seksualnih radnika u Evropi opredelio se i za razvoj tekuće strategije za dobijanje javnog i političkog priznanja i prihvatanja načela na kojima Deklaracija počiva.

Šta je zapravo Deklaracija?

Ova Deklaracija nije sročena da kao klasičan pravni dokument i ona ne pruža pravni okvir za zaštitu prava seksualnih radnika u Evropi. U njoj se samo navode ljudska i radnička prava kao i prava migranata koja, na osnovu međunarodnopravnih instrumenata, treba da uživaju seksualne radnice i radnici; takođe se ukazuje na obaveze država da obezbede

- da one same ne krše ta prava;
- da drugi ne krše ta prava;
- da sve njihove strukture budu organizovane tako da su kadre da osiguraju da različite

osobe mogu da uživaju i ostvaruju svoja prava.

Deklaracija predstavlja sintezu svih prava koja proističu iz međunarodnih ugovora i konvencija, prava koja važe za sve građane, kao i konkretne predloge koraka koje bi države trebalo da preduzmu da bi obezbedile zaštitu tih prava kada je reč o seksualnim radnicama/ima.

U prvom delu Deklaracije pobrojana su prava svih ljudskih bića u Evropi. U svakom od tih slučajeva ponaosob reč je o jednostavnoj konstataciji izvedenoj iz međunarodnih sporazuma i ugovora koje su evropske vlade potpisale.

U drugom delu Deklaracije navode se mere za koje potpisnici ove Deklaracije veruju da će biti potrebno da budu preduzete u budućnosti kako bi se za svako od pobrojanih prava obezbedilo da bude poštovano i zaštićeno kada je reč o seksualnim radnicima u Evropi.

Prilikom izrade ove Deklaracije pošlo se od sledećih međunarodnih sporazuma i ugovora:

1. Međunarodna konvencija UN o građanskim i političkim pravima, 1966.
2. Međunarodna Konvencija UN o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, 1966.
3. Međunarodna konvencija UN o otklanjanju svih oblika diskriminacije prema ženama, 1979.
4. Međunarodna konvencija UN o zaštiti prava svih radnika-migranata i članova njihovih porodica, 1990.
5. Konvencija UN o statusu izbeglica, 1951.
6. Konvencija Međunarodne organizacije rada (MOR) o prisilnom i obaveznom radu (br. 29) 1930. i Konvencija o ukidanju prisilnog rada (br. 105) iz 1957.
7. Konvencija MOR o slobodi udruživanja i zaštiti prava na organizovanje (br. 87) 1948.
8. Konvencija MOR o radnicima-migrantima (dodatne odredbe) (br. 143), 1975
9. Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, 1950.

Sem toga, ovaj dokument se temelji na jednom broju osnovnih deklaracija:

10. Univerzalna deklaracija UN o ljudskim pravima, 1948.
11. Deklaracija UN o pravu i odgovornosti pojedinaca; 1999.
12. Deklaracija UN o eliminisanju nasilja nad ženama, 1993.
13. Deklaracija UN o osnovnim načelima pravde za žrtve zločina i zloupotrebe vlasti, 1985.
14. Deklaracija MOR o osnovnim načelima i pravima koja proističu iz rada, 1998.
15. Preporuka MOR o radnicima-migrantima (br. 151), 1975.
16. Evropska socijalna povelja, 1961. i 1996.
17. Povelja EU o osnovnim pravima, 2000.

Međunarodni komitet za prava seksualnih radnika u Evropi je, proučivši sve ove sporazume i ugovore, pobrojao ona prava koja su ugrožena diskriminatornim zakonima i istom takvom praksom u Evropi. To su sledeća prava:

- Pravo na život
- Pravo na slobodu i bezbednost ličnosti

- Pravo na slobodu od ropstva i prisilnog rada
- Pravo na slobodu od mučenja, nehumanih ili ponižavajućih postupaka
- Pravo na zaštitu od nasilja, fizičkih povreda, pretnji i zastrašivanja
- Pravo na privatnost i zaštitu porodičnog života, uključujući tu i pravo na slobodu od proizvoljnog ili nezakonitog mešanja u privatnost, porodični život, pravo na zaštitu doma ili pisama i zaštitu od nasrtaja na čast i ugled
- Pravo na stupanje u brak i osnivanje porodice
- Pravo na slobodu kretanja i stanovanja
- Pravo na napuštanje zemlje, uključujući tu i matičnu zemlju, kao i na povratak u matičnu zemlju
- Pravo na traženje azila i na neizručivanje zemlji porekla
- Pravo na jednaku zaštitu pred zakonom i pravo na zaštitu od diskriminacije ili bilo kakvog podsticanja na diskriminaciju
- Pravo na pravično suđenje
- Pravo na slobodu mišljenja i izražavanja
- Pravo na rad, slobodan izbor profesije i na pravične i povoljne radne uslove i zaštitu od nezaposlenosti
- Pravo na najviši mogući standard fizičkog i mentalnog zdravlja
- Pravo na mirno okupljanje i udruživanje sa drugima
- Pravo na organizovanje, pravo na udruživanje i pravo na osnivanje sindikata ili priključivanje nekom sindikatu
- Pravo na informisanje kako za migrante koji poseduju sve papire, tako i na one koji ih ne poseduju
- Pravo na delotvoran pravni lek i pravnu zaštitu
- Načelo jednakosti (nediskriminacije)
- Pravo na učešće u kulturnom i javnom životu društva
- Obaveza država da se bore protiv predrasuda i ukorenjene prakse koja se temelji na ideji inferiornosti ili superiornosti jednog ili drugog pola, odnosno na stereotipnoj predstavi o ulozi muškaraca i žena.

U tekstu Deklaracije usredsredili smo se na ona prava koja su u Evropi najugroženija. Deklaracija nije nikakav zahtev za neka posebna prava koja bi valjalo dati seksualnim radnicima, već je zasnovana na načelu da prodaja seksualnih usluga ne može predstavljati osnov niti opravdanje da seksualne radnice budu lišene temeljnih prava koja, na osnovu međunarodnih instrumenata, važe za sva ljudska bića.

Solidarnost

Proces opsežnih konsultacija širom Evrope tokom koga su predstavljeni i podržani osnovni elementi Deklaracije bio je od ključnog značaja za razvoj i razradu ovog kolektivnog opredeljenja za ljudska prava seksualnih radnika - žena, muškaraca i transeksualaca - uključujući tu i migrante. Okupljanje pojedinaca i grupa koje imaju veoma različita iskustva i perspektive omogućilo je da se zauzme "jedan širi stav" u pogledu važnosti unapređivanja poštovanja prava seksualnih radnika u Evropi. Izrada Deklaracije omogućila je da se naglase upravo oni zajednički faktori između seksualnih radnika i drugih marginalizovanih grupa čija prava nisu uvek poštovana.

Konačno, Deklaracija nama koji živimo u Evropi omogućuje da uspostavimo veze sa ostatkom sveta. Mada je u izvesnom smislu specifična za Evropu, ova Deklaracija nam pruža jezik – jezik prava - koji mogu da razumeju i dele ga sa nama sve zemlje sveta.

Primena Deklaracije

Informacija je moćna sila. Osnovni je cilj Deklaracije da se, saopštavanjem postojećih prava, ona iskoristi kao sredstvo koje će osnažiti seksualne radnice i omogućiti im da ustanu u borbu za svoja prava sa samopouzdanjem i svešću o tome da je pravda na njihovoj strani.

Drugo, ova Deklaracija bi trebalo da posluži kao kamen međaš ili merilo pomoću koga možemo procenjivati ono što je do sada ostvareno, napredak koji postizemo i ono čemu treba da težimo u svojim budućim naporima. Ona pruža osnovu na temelju koje organizacije i grupe mogu da lobiraju za univerzalno prihvaćena prava koja treba da budu poštovana i da istovremeno deluju kao borci za prava seksualnih radnika u onim konkretnim situacijama kada su ta prava ugrožena.

Treće, Deklaracija je smernica za rad raznim organizacijama i institucijama koje teže sprovođenju nediskriminativne politike i ostvarivanju isto tako nediskriminativne prakse.

Konačno, ova Deklaracija jeste temelj sa koga dalje treba da gledamo u budućnost. Pošto sadrži smernice, ona nam omogućuje da procenimo da li zakonski predlozi koji se nude poštuju ili podrivaju prava seksualnih radnika. Ona nam takođe pruža i dugoročni cilj - pridobijanje podrške i priznanja šire javnosti i njene spoznaje da su ljudska prava *svih* integralni i nezaobilazni činilac jednog zdravog društva.

Ako želite da budete uključeni u ovaj poduhvat kao pristalica ili ako možete da predočite dokaze uspeha ili neuspeha u promovisanju ljudskih prava seksualnih radnika/ca, molimo vas da stupite u kontakt sa Međunarodnim komitetom za prava seksualnih radnika u Evropi; adresa je declaration@sexworkeurope.org

DEKLARACIJA O PRAVIMA SEKSUALNIH RADNIKA/CA U EVROPI

Uvod

Ovu Deklaraciju sačinile su seksualne radnice i radnici kao i organizacije posvećene unapređenju ljudskih prava i opšteg blagostanja. U Deklaraciji su navedena prava koja svi pojedinci u Evropi, uključujući tu i seksualne radnike/ce, uživaju na osnovu međunarodnopravnih dokumenata; potom su u Deklaraciji propisane mere i preporuke za praktične vidove ponašanja koji će omogućiti da ta prava budu poštovana i zaštićena. Ta prava moraju biti poštovana i zaštićena u razvoju i sprovođenju politike i programa čiji je osnovni cilj borba protiv trafikinga, nezakonitih migracija ili terorizma.

Deklaracija

Svi pojedinci u Evropi, uključujući tu i seksualne radnike, uživaju sledeća međunarodno priznata ljudska prava. Sve evropske vlade dužne su da poštuju, štite i ispunjavaju ta prava:

I. Pravo na život, slobodu i bezbednost ličnosti

II. Pravo na slobodu od proizvoljnog mešanja u privatni i porodični život, pravo na zaštitu doma i prepiske i na zaštitu od napada na čast i ugled

III. Pravo na najviši ostvarljivi standard fizičkog i mentalnog zdravlja

IV. Pravo na slobodu kretanja i stanovanja

V. Pravo na slobodu od ropstva i prisilnog rada

VI. Pravo na jednaku zaštitu pred zakonom i zaštitu od diskriminacije i bilo kakvog podsticanja na diskriminaciju bez obzira na status, rod, rasu, državljanstvo, seksualnu orijentaciju itd.

VII. Pravo na stupanje u brak i zasnivanje porodice

VIII. Pravo na rad, slobodan izbor profesije i na pravične i povoljne radne uslove

IX. Pravo na mirno okupljanje i udruživanje

X. Pravo na odlazak iz bilo koje zemlje, uključujući u i matičnu državu, kao i na povratak u matičnu državu

XI. Pravo na traženje azila i slobodu od izručenja zemlji porekla

XII. Pravo na učešće u kulturnom i javnom životu društva

Sva ta ljudska prava proističu iz međunarodnih ugovora i sporazuma koje su evropske vlade potpisale i dogovorile se da će ih poštovati.

Štaviše, većina ugovora sadrži i odredbe o nediskriminaciji, što znači da će se ta prava ostvarivati bez diskriminacije po bilo kom osnovu kao što je rasa, boja kože, pol, jezik, veroispovest, političko ili kakvo drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno poreklo, povezanost sa nacionalnom manjinom, imovinski *ili neki drugi status*, ili status po rođenju. Pored toga, Komitet UN za ljudska prava naveo je u svom Opštem komentaru broj 15 da "svako pravo koje proističe iz Konvencije mora biti zajamčeno bez ikakve diskriminacije između državljana i stranaca".

Mada ova prava važe za sva ljudska bića, iskustvo seksualnih radnika širom Evrope svedoči da države ne poštuju, ne štite, ne ispunjavaju i ne podstiču ta prava na osnovu jednakosti sa građanima drugih nacionalnosti.

Upravo zbog toga mi ovde nabrajamo prava seksualnih radnica i radnika u Evropi i pozivamo evropske vlade da obezbede njihovo poštovanje.

I. Život, sloboda i bezbednost

Seksualni radnici/radnice imaju pravo na život, slobodu i bezbednost ličnosti, uključujući tu i pravo na slobodno izražavanje vlastite seksualnosti i, kada je o tom pravu reč, navodimo sledeće:

1. Nijedno lice ne može primorati drugo lice da u pruži seksualne usluge mimo sopstvene volje, ili pod uslovima na koje to lice ne pristaje.
2. Kondomi su od vitalnog značaja za zaštitu njihovog života i bezbednosti; zato mora biti zabranjena konfiskacija kondoma nađenih u posedu seksualnih radnica.
3. Vlade su dužne da stanu na put nekažjenosti neproporcionalno visokog nivoa nasilja i ubistava nad seksualnim radnicama i radnicima u svim zemljama, što znači da su dužne da povedu istragu i da kazne i ona kršenja čiji su počinioci pripadnici organa reda.

II. Privatnost i porodični život

Seksualne radnice imaju pravo na slobodu od proizvoljnog mešanja u njihov privatni i porodični život, pravo na zaštitu doma i prepiske i zaštitu od napada na čast i ugled; u vezi s tim pravom

4. Nijednom licu ne sme se osporavati pravo na uspostavljanje i razvoj odnosa sa drugima¹; etiketiranje partnera i odrasle dece seksualnih radnica kao "svodnika" predstavlja diskriminaciju i podrazumeva da se time želi reći kako seksualne radnice nisu pogodne za zasnivanje porodice niti je dobro da druga lica uspostavljaju ili razvijaju odnose sa njima, što može dovesti do negiranja i odbacivanja usluga koje one pružaju.
5. Seksualne radnice/radnici imaju pravo da odrede koliko će dece i u kom vremenskom razmaku imati. Sadašnji ili pređašnji angažman u seksualnom radu ne bi smeo da bude smatran osnovno za dovođenje u pitanje nečije podobnosti za obavljanje roditeljskih dužnosti ili za lišavanje prava starateljstva nad decom.

III Zdravlje

Seksualne radnice, bez obzira na svoj imigracioni status, imaju pravo na najviši ostvarljivi standard fizičkog i mentalnog zdravlja, uključujući tu i seksualno i reproduktivno zdravlje; kada je o tom pravu reč,

6. Nijedno lice ne sme biti podvrgnuto obaveznom testiranju na polne bolesti i na prisustvo virusa HIV. Svi medicinski testovi treba da se obavljaju sa prevashodnim ciljem unapređenja zdravlja i prava osobe o kojoj je reč.
7. Informacije o seksualnom zdravlju i postojanju ili nepostojanju virusa HIV moraju biti držane u strogoj tajnosti.

IV Sloboda kretanja

Seksualne radnice/ci imaju pravo na slobodu kretanja i stanovanja, a kada je reč o tom pravu,

8. Nikakva ograničenja ne smeju da budu postavljena u pogledu slobode kretanja pojedinaca između država samo po tom osnovu što je reč o licima koja se bave seksualnim radom.

9. Nikakva ograničenja ne smeju biti postavljena na slobodu kretanja pojedinaca unutar država i unutar lokalnih zajednica. Svi propisi, na bilo kom nivou, čiji je cilj kontrola i sputavanje seksualnih radnica moraju biti primereni pravu na slobodu kretanja, uključujući tu slobodu na odlazak iz mesta stanovanja ili povratak u to mesto, slobodu posećivanja porodice itd.

VI Sloboda od ropstva i prisilnog rada

Seksualni radnici/radnice imaju pravo na slobodu od ropstva i prisilnog rada i u tom smislu:

10. Moraju biti preduzete mere koje će osigurati da seksualni radnici uživaju sva prava po osnovu rada, da budu obavešteni o tim pravima i da imaju pristup celokupnom spektru mera i standarda koji se preduzimaju kako bi se ukinuli eksploatatorski radni uslovi.

11. Moraju biti preduzete mere za pružanje adekvatne pomoći i zaštite žrtvama trafikinga, prisilnog rada i ropstva kao i sličnih vidova ponašanja, uz puno poštovanje i zaštitu njihovih ljudskih prava. Odredbe dozvola za boravak moraju biti takve da obezbeđuju delotvoran pristup pravosudnom sistemu, pravnoj zaštiti i pravnim lekovima, uključujući tu i mogućnost naknade, bez obzira na stepen spremnosti lica da sarađuju sa organima reda. Lica koja su bila predmet trafikinga ne smeju biti vraćena u matične zemlje ukoliko je reč o situaciji koja će dovesti do toga da ona ponovo postanu objekt trafikinga ili da im bude naneta neka druga šteta ili bol.

VI Jednaka zaštita pred zakonom i zaštita od diskriminacije

Seksualne radnice/radnici imaju pravo na jednaku zaštitu pred zakonom, uključujući tu pristup delotvornim sredstvima pravne zaštite, kao i na zaštitu od diskriminacije i *bilo kakvog* podsticanja na diskriminaciju; kada je reč o tom pravu, naglašavamo sledeće:

12. Tamo gde seksualna radnica nije počinila nezakonito delo i gde prodaja seksualnih usluga nije nezakonita, pripadnici organa reda ne smeju da zloupotrebljavaju svoj autoritet tako što će se mešati ili maltretirati seksualne radnice. Onda kada obavljaju istragu povodom nekog krivičnog dela ili kada lišavaju slobode, pripadnici organa reda moraju poštovati prava svih osumnjičenih i optuženih, bez obzira na to što oni možda imaju status seksualnih radnika, odnosno radnica.

13. Države su dužne da istraže, gone i kazne zločine počinjene protiv svih lica bez obzira na to da li se ta lica bave seksualnim radom ili imaju status imigranata i treba da preduzmu mere koje će obezbediti da sistem krivičnog pravosuđa bude kadar da odgovori na sve zločine koje prijave seksualni radnici/ce, što podrazumeva i organizovanje posebne obuke za pripadnike organa reda i nadzor njihovog rada; ovo važi i za one koji su zaposleni u tužilaštvu i sudstvu.

Dokazi koje tokom istražnog postupka pruži neka seksualna radnica ili radnik ne smeju biti odbačeni samo zbog toga što on/ona ima status osobe koja prodaje seksualne usluge.

14. Organi reda ne smeju proizvoljno konfiskovati ili uništiti zakonitu imovinu nijednog lica.

Kada je reč o pravu na zaštitu od diskriminacije,

15. Nijedna osoba ne sme biti diskreditovana pred građanskim i porodičnim sudovima zbog svogsadašnjeg ili pređašnjeg bavljenja seksualnim radom.

16. Moraju se preduzeti mere za zaštitu seksualnih radnika/ca i lica koja oni izdržavaju od diskriminacije u oblasti zapošljavanja, stanovanja, pružanja pravne pomoći, brige za decu i pružanje zdravstvene i socijalne zaštite, i svi moraju biti zaštićeni od proizvoljne i

neopravdane diskriminacije kojoj bi eventualno mogla da pribegnu privatne osiguravajuće kompanije;

17. Mora se organizovati javno i profesionalno obrazovanje čiji je konkretan cilj uklanjanje svih vidova diskriminacije seksualnih radnika/ca.

VII Stupanje u brak i zasnivanje porodice

Seksualni radnici/ce imaju pravo da stupaju u brak i da zasnivaju porodicu, a kada je reč o tom pravu,

18. Sadašnje ili pređašnje bavljenje seksualnim radom ne sme predstavljati ograničenje niti se seksualnim radnicima može zabraniti da stupe u brak sa partnerom po svom izboru, da zasnuju porodicu i podižu decu.

19. Vlada je dužna da obezbedi da sadašnje ili pređašnje bavljenje seksualnim radom ne onemogućuje seksualne radnice/radnike i njihove porodice da uživaju pristup zdravstvenoj zaštiti i, pored toga, vlasti se moraju postarati da organi državne uprave i ustanove zdravstvene zaštite ne vrše diskriminaciju seksualnih radnika/ca i njihovih porodica, već da poštuju njihovo pravo na privatnost i porodični život.

VIII Rad i pravični povoljni uslovi rada

Seksualne radnice/ci imaju pravo na rad, na slobodan izbor profesije i na pravične i povoljne uslove rada i zaštitu od nezaposlenosti; kada je o tom pravu reč,

20. Činjenica da seksualni rad nije priznat kao rad ili profesija negativno se odražava na radne uslove seksualnih radnika/ca i onemogućuje im pravo na zaštitu koju inače pruža nacionalno i evropsko radno zakonodavstvo.

21. Seksualne radnice/ci treba da budu u poziciji da bez ikakvog mešanja ili pritiska drugih odrede prirodu i uslove seksualnih usluga koje pružaju.

22. Seksualni radnici/ce imaju pravo na bezbedno i zdravo radno mesto; na precizne i ažurirane informacije o zdravstvenoj zaštiti i zdravstvenoj sigurnosti, bez obzira na to da li su zaposleni kod nekog, odnosno da li rade za nekog ili su samostalni u svom poslu. Pored toga, ni od jedne seksualne radnice/ka ne sme se zahtevati da konzumira alkohol ili druga opojna sredstva kao uslov za zapošljavanje.

23. Sva lica imaju pravo na to da budu tretirana sa poštovanjem na svom radnom mestu i da budu slobodna od seksualnog zlostavljanja; radna mesta u industriji seksa, baš kao i sva druga radna mesta, treba da odišu atmosferom koja podstiče poštovanje i slobodu od

maltretiranja i zlostavljanja seksualnih radnica/ka.

24. Seksualni radnici/ce treba da imaju pravo na jednake uslove zapošljavanja i prava po osnovu socijalnog osiguranja (socijalna davanja), uključujući tu i naknadu za bolovanje, za trudničko i porodijsko odsustvo, kao i za praznike; takođe treba da uživaju pravo na naknade koje pripadaju nezaposlenima ukoliko izgube posao ili ukoliko odluče da prestanu da se bave pružanjem seksualnih usluga.

25. Seksualni radnici/ce ne smeju biti diskriminirani u tom smislu što će se od njih zahtevati da plaćaju drastično uvećane iznose stanarine ili osnovnih usluga, kao što je ishrana, na radnom mestu, isključivo zbog toga što se bave tim vidom delatnosti.

26. Nikome ne sme biti zabranjeno da se zaposli na nekom radnom mestu niti iko sme biti otpušten s posla samo zbog toga što se bavio profesionalnim pružanjem seksualnih usluga.

IX Mirno okupljanje i udruživanje

Seksualni radnici/ce imaju pravo na mirno okupljanje i udruživanje i u tom smislu,

27. Bavljenje seksualnim radom ne sme se smatrati pravnim osnovom za ograničavanje mogućnosti seksualnih radnika da sarađuju jedni sa drugima, udružuju se i osnivaju sopstvene asocijacije kako bi izrazili svoja mišljenja, sklapali kolektivne ugovore i zalagali se za svoja prava.

X Napuštanje matične zemlje i povratak u nju

Seksualni radnici/ce imaju pravo da napuste bilo koju zemlju, uključujući tu i matičnu zemlju, kao i da se vrate u svoju zemlju i kada je reč o tom pravu,

28. Bavljenje seksualnim radom ne bi se smelo smatrati pravnom osnovom za ograničenjem prava bilo koje osobe da napusti svoju zemlju ili da se u nju vrati, a svaki povratak mora biti izveden uz puno poštovanje bezbednosti i sigurnosti.

XI Azil i pravo na neizručenje u zemlju porekla

Seksualni radnici/e imaju pravo da zatraže azil i ne mogu biti vraćeni u situaciju u kojoj će biti dovedeni u nehumani i degradirajući položaj ili biti izloženi mučenju.

29. Vlade treba da donesu mere koje će obezbediti da bavljenje seksualnim radom ne stvara barijere na putu prava za traženje azila.

XII Učešće u javnosti

Seksualni radnici/radnice imaju pravo da učestvuju u kulturnom i javnom životu društva i kada je reč o tom pravu,

30. Seksualni radnici/radnice kao i sva druga lica moraju imati pravo na učešće u izradi zakona i političkih smernica koje utiču na njihovu radnu i životnu sredinu.

(end)

1 Rezolucija Evropskog parlamenta o nasilju nad ženama, 1986, Doc. A2-44/86.

2 U skladu sa presudom Evropskog suda za ljudska prava, pravo na privatnost podrazumeva i pravo "na uspostavljanje i razvoj odnosa sa drugim ljudskim bićima, posebno u sferi emocija, radi razvoja i ispunjenja sopstvene ličnosti". *Dudgeon v United Kingdom*, presuda Evropskog suda za ljudska prava (1981) 4 EHRR 149.

3 NB: Član 2. Konvencije o radnicima-migrantima iz 1990.godine definiše radnika-migranta kao svako lice koje "treba da bude angažovano, jeste angažovano ili je bilo angažovano u radnim, plaćenim aktivnostima u državi čije državljanstvo ne poseduje"..

Translation from English made by JAZAS, Belgrade, www.jazas.org.yu

For more information go to www.sexworkeurope.org or email info@sexworkeurope.org

**INTERNATIONAL COMMITTEE ON THE RIGHTS OF
SEX WORKERS IN EUROPE**
I • G • R • S • E

P.O. Box 51319, 1007 EH Amsterdam, the Netherlands